

Leon Lojk (1937 – 2014)

Leta 1965 je ameriški psihiater dr. William Glasser napisal knjigo Realitetna terapija, ki je v Združenih državah postala prodajna uspešnica. S tem se je začelo obdobje razvoja in preboja povsem nove, do takrat še neznane terapije, med že uveljavljene terapevtske pristope.

Mladega slovenskega psihologa Leona Lojka so Glasserjeve ideje že ob prvem stiku s knjigo tako prevzele, da ga je to navdušenje spremljalo do konca življenja.

Že težko bolan je v bolniški sobi, oktobra 2014, napisal svoj zadnji članek »Spremljanje razvoja Glasserjevih idej«. Tri tedne zatem se je 17. novembra za vedno poslovil.

V letu 2015 knjiga »Realitetna terapija« slavi svoj zlati jubilej. Realitetna terapija pa je kot psihoterapevtski pristop svoje zlato priznanje dobila leta 2008 v Bruslju, ko ji je Evropska zveza za psihoterapijo odprla vrata kot enakopravni psihoterapevtski šoli. To priznanje dolgujemo Leonu, ki je temu posvetil 40 let svojega življenja.

Verjetno si mislite, da ni lepšega kot da delaš nekaj, kar imaš rad, z navdušenjem celo življenje. Moramo pa poznati tudi okoliščine, v katerih je Leon začel delovati.

Včasih je rekel: »Začel sem v napačnem času na napačnem kraju, sicer ne bi trajalo tako dolgo«. Kraj - bivša Jugoslavija. Osnovna značilnost tedanjega časa - konec sedemdesetih prejšnjega stoletja - delavsko samoupravljanje z vsemi triki, ki so omogočali »mehko« diktaturo proletariata; vzgajane so bile »vsestranske socialistične osebnosti«, kar je tedanjemu sistemu zagotavljalo prevlado ideološkega enoumja.

Kot psiholog je Leon vodil eno od vzgojnih ustanov v eni od jugoslovanskih republik - Sloveniji. Politični vrh je vzgojnim ustanovam narekoval permissivni pristop v vzgoji.

Mnogi so takrat v permissivni vzgoji videli napredek v strokovnem pogledu in jo videli kot protiutež dotedanji tradicionalni vzgoji, ki je temeljila v glavnem na kaznovanju, a je bila vpeljana s politično direktivo in v funkciji »Potemkinovih vasi«.

Jugoslovanske oblasti so ves čas pred svetom, in to z neverjetno spretnostjo, prikrivale svoj totalitarizem s pretiravanji: kot samoupravna družba varujemo človekove pravice, s tem da imamo najbolj humane zapore in permissivno vzgojo.

Leon se je temu javno uprl in se zavzel za Glasserjeve zamisli, ki jih je že uvajal. Graditelje »Potemkinovih vasi« je zelo ujezilo, če jim je nekdo podiral kulise, zato so nove ideje javno kritizirali in zavrnili.

Leonov odhod na izobraževanje iz realitetne terapije v ZDA leta 1980 so izkoristili za politično montiran proces, zaradi katerega je Leonu grozila zaporna kazen 5 do 7 let. Obtožili so ga zlorabe samoupravljanja. Po dveh letih zasliševanj, ko so bili tik pred razpravo na sodišču, so se »izgubljeni« dokumenti nenadoma našli, je bil oproščen krivde. Vseeno pa je izgubil delovno

mesto in doživel lustracijo iz vzgojno izobraževalne dejavnosti.

Mnogi bi odnehali, a ne Leon. Ravno nasprotno. Odločil se je pripeljati dr. Glasserja v Jugoslavijo in organizirati izobraževanje. Ker v naslednjih desetih letih v Sloveniji ni bilo razumevanja za to, mu je leta 1984 s pomočjo kolegov s Hrvaške uspelo organizirati izobraževanje na Hrvaškem. Že dve leti kasneje, leta 1986, pa je ustanovil Društvo za realitetno terapijo Jugoslavije, kateremu je tudi predsedoval. Po razpadu Jugoslavije, skoraj deset let kasneje, je izobraževanje steklo tudi v Sloveniji. »Nihče ni prerok v svoji deželi,» je to komentiral Leon.

Po vseh napadih in zavrnitvah, ki jih je doživel, mu je zanimanje slovenskih strokovnih krogov za realitetno terapijo zelo veliko pomenilo. Organizacijo 1. Evropske konference za realitetno terapijo leta 1997, prav v Sloveniji v Portorožu, je doživel kot osebno izpolnitev.

Leon je bil borec. Njegova borbenost se je odražala v potrpežljivosti in vztrajnosti. Nikoli ni opustil prizadevanja za stvari, v katere je verjel in v njih videl vrednost. Ni se bal nadaljnega dela kljub slabim preteklim izkušnjam. Študij filozofije je zagotovo vplival na njegovo razmišljanje in na način spoprijemanja z življenjem. Imel je, lahko bi se reklo, stoično držo. To je bila njegova odlika vse do konca njegovega življenja. »Ni potrebe, da bi se bali smrti,« mi je rekel: »Dokler smo mi, ni nje, ni pride ona, ni več nas.»

Teorija izbire je bila za Leona zagotovo nekaj, kar je prepoznaval kot lastno pot do osebne svobode in sreče, nekaj, za kar se je bilo vredno boriti, nekaj, kar je bilo vredno dokazovati in katere vrednost je bilo vredno širiti. Videl jo je kot etiko prihodnosti.

Filozofija je bila njegova ljubezen, psihologija pa način in področje njegovega izražanja. Kot psiholog, filozof in raziskovalec je o Glasserjevih idejah razmišljal z meta-teoretičnega in znanstvenega vidika. Na to temo je napisal in objavil vrsto člankov in tudi knjižico »Znanstvena utemeljenost realitetne terapije«, objavljeno v letu 2001.

Od leta 1995 dalje je dr. Glasser doživljal intenzivno pot lastnega razvoja. Razlago človekovega vedenja, ki jo je do takrat razvil, je poimenoval »teorija izbire« in ob tem poudaril pomembnost medosebnih odnosov za človekovo srečo. Definiral je pojem mentalnega zdravja, terapijo, ki jo je razvil, pa poimenoval Nova realitetna terapija. Nekatere od teh idej so naletele na neodobranje med učitelji WGI. Leon se ni pridružil dvomljivcem. Skrbno in z zaupanjem je ves čas spremljal razvoj svojega učitelja in z njim ostajal tesno povezan. Poskušal ga je razumeti in svojim učencem omogočiti razumevanje nove realitetne terapije s svojim razumevanjem le-te.

Verjel je, da je prav s temi spremembami dr. Glasser privedel teorijo izbire v vrh modernega razumevanja človekovega vedenja. Prepričan je bil, da si realitetna terapija prav zaradi tega zasluži, da je priznana kot »enaka med enakimi«. Naredil je vse, da bi to tudi uresničil.

Najprej je pozval k sodelovanju vse, v Evropi delujoče asociacije Realitetne terapije, potem pa leta 1999 ustanovil Evropsko zvezo za realitetno terapijo (EART) s sedežem v Sloveniji. Do leta 2010 je bil tudi njen predsednik.

Ustanovitev EART-a pa je bil šele začetek poti priznavanja realitetne terapije kot ene izmed psihoterapevtskih modalitet na evropskih tleh. Leon je bil tudi soustanovitelj Slovenske krovne zveze za psihoterapijo (leta 1998) in prvi predsednik njenega strokovnega sveta. Realitetna terapija je po skoraj dvajsetih letih, potem ko je bila razglašena za nezaželeno, pri glavnih vratih vstopila v hram slovenske psihoterapije. Še en velik uspeh.

Leta 2007 mu je Slovenska krovna zveza za psihoterapijo dodelila zlato priznanje za razvoj

psihoterapije v Sloveniji.

Ko tole pišem, ga slišim, kako me opozarja, da poveličujem samo njega in pri tem pozabljam na vse ostale sodelavce, ki so mu stali ob strani. O uspehih nikoli ni govoril v prvi osebi ednine, vedno v množini. Bil je hvaležen za podporo in globoko je spoštoval svoje sodelavce. Ni bil zamerljivec. Bil je človek, ki je povezoval in gradil, bil je skromen in požrtvovalen.

Kolegi so ga poznali kot skrbnega in nesebičnega učitelja, ki je deloval v skladu s tem, kar je poučeval.

Spominjam se najinih prvih treningov za učitelje WGI. William Glasser in Linda Harshman sta mu zaupala nalogo, da v tem delu Evrope vodi izobraževanje za bodoče supervizorje in inštruktorje. Predlagal mi je, da ne zahtevamo kotizacije. »Naj bo to naša investicija v prihodnost,« je rekel. »Vse to se povrne.« In tako je ostalo vse do danes. Udeleženci programa za supervizorje in inštruktorje imajo »prost vstop«.

Ko razmišljam o njem kot o učitelju, se spomnim misli Khalila Gibrana iz »Preroka«:

»Učitelj, ki hodi v senci svojega templja, med svoje učence ne deli svoje modrosti, temveč svojo vero in ljubezen. Če je resnično moder, vas ne vabi v hram svoje modrosti, ampak vas raje vodi do praga vašega lastnega duha.« Ljudje so cenili Leonovo modrost in v nadaljnjih naporih z zaupanjem sledili njegovim pobudi.

Imeli smo Evropsko asociacijo za realitetno terapijo (EART), vendar še vedno nismo bili priznani kot psihoterapevtska modaliteta. Potrebno je bilo izpolniti pogoje, ki jih je postavila Evropska zveza za psihoterapijo (EAP) in zbrati dokumentacijo. Leon se je lotil dela. Zopet ni šlo vse gladko.

Prvi korak je bil narejen, ko je bila Realitetna terapija zaradi dokazov o znanstveni utemeljenosti spoznana kot psihoterapevtski pristop, ki je prisoten v Evropi. To se je zgodilo leta 2007, potem ko je EART pridobil status European Wide Organization.

Sledil je ponovni krog preverjanja ustreznosti pogojev, v katerem je bilo potrebno predložiti dokaze, da izobraževanje, ki ga izvajamo, zadovoljuje zahtevanim standardom.

S priznavanjem statusa European Wide Awarding Organization (EWAO) je leta 2008 Realitetna terapija končno dobila priznanje kot enakovredna psihoterapevtska šola.

Petletno izobraževanje smo razvili spontano, zahvaljujoč spremembam, ki jih je uvedel sam avtor, ter Leonovemu stalnemu prizadevanju, da širše znanstveno utemelji RT in jo postavi ob bok drugim psihoterapevtskim smerem. Oboje je nujno zahtevalo tudi spremembo pristopa k poučevanju, ki je bil viden predvsem na velikem poudarku študija na osebni izkušnji. Zaradi tega so udeleženci sami od sebe izrazili potrebo po povečanju števila ur izobraževanja. Ko smo pregledali in sešteli, kaj vse v izobraževanju ponujamo in koliko časa traja, smo spoznali, da izpolnujemo tako kvalitativne kot tudi kvantitativne kriterije, ki jih je od nas zahtevala EAP. Izobraževanje smo v tistem času nudili in organizirali v okviru Centra za svetovanje in izobraževanje, ki ga je ustanovil Leon leta 1996, in je bil najino zasebno podjetje.

Med razburkanim poletom, na povratku iz Londona, decembra 2008, kjer sva imela delovni sestanek z učitelji z Irske, Velike Britanije in Finske, namenjen postavitvi EART-ovega Pravilnika o izobraževalnih standardih in kriterijih za dosego naziva psihoterapevt RT (EART Book of Regulation for Reality Therapy Psychotherapy Training), ki ga je še dodatno navdušil za

nadaljevanje »osvajanja« Evrope, mi je rekel: »Noben najin otrok ni zainteresiran za delo, ki ga opravljava. Vendar naju obkroža veliko ljudi, ki delajo z navdušenjem in delijo z nama najine interese. Če tole letalo zdaj strmoglavi, naju bodo nasledili ljudje, ki pravzaprav niso zainteresirani, da nadaljujejo, kar sva začela. Ne želim, da bi najino delo propadlo. Morava razmisliti in skupaj s tistimi, ki delijo najino vizijo, ustanoviti inštitut.«

Tako sva leta 2009 s še 20 kolegi ustanovila Inštitut za realitetno terapijo (IRT), danes Evropski inštitut za realitetno terapijo (EIRT) in vse svoje delo prenesla nanj. Na svečani otvoritvi mi je nalil šampanjca, nazdravil in rekel: »No, zdaj pa letala lahko mirno padajo. Vem, da so ljudje, ki bodo nadaljevali najino delo.«

Pridobitev akreditacije EIRT-a leta 2011, za EAP-ov trening-inštitut in s tem tudi možnosti, da študenti, ki končajo petletno izobraževanje iz Realitetne terapije, avtomatično pridobijo Evropsko diplomo iz psihoterapije (European Certificate for Psychotherapy), je Leon doživel kot »piko na i« svojim prizadevanjem. Bil je srečen.

Raka so mu diagnosticirali spomladi leta 2010. V mesecu in pol je preživel štiri težke operacije. Med četrto operacijo sem z težavo obvladovala svoj strah. Ko so ga pripeljali na oddelek, mi je pomežiknil in rekel: »Čiv, čiv, še sem živ!« To je bil Leon. Vedno dobre volje, vedno pripravljen na šalo.

Po vrnitvi iz bolnice sem želela, da si malo oddahne in mu predlagala daljši dopust. »Poza-bljaš,« je rekel, »da z mojim življenjem ne upravljajo okoliščine. Jaz upravljam z njim.

Ne želim bolehati, želim živeti in to zame, predvsem, pomeni delati. Še toliko dela je ostalo! Napisati morava knjigo. Brez nje je, kot da nisva naredila ničesar.« Na žalost knjiga ni ugledala luči sveta, čeprav sva si zanj skupaj prizadevala. Prosil me je, da začeto delo dokončam sama. Obljubila sem mu, da bom.

Štiri leta je kljuboval bolezni, živel polno življenje in delal, kar je imel rad. Ko je bila leta 2012 najavljena konferenca v Los Angelesu, je bil odločen prisostvovati. Še enkrat se je želel srečati s svojim učiteljem. Pot je bila dolga in naporna, bolečine močne, a ko sta se srečala, sem po njegovem izrazu na obrazu vedela, da je bilo vredno napora. »Realitetna terapija je že stara, Bill,« mu je rekel. »Oba sva v invalidskih vozičkih.«

Prekipeval je od energije in navdušenja. Ljudje so občudovali njegov entuziazem in nalezljivi življenjski optimizem, ki ga je izžareval na vsakem srečanju. Poslednjič je nastopil na Srečanju evropskih učiteljev RT v Medulinu, v septembru 2014. Imel je uvodno besedo. Planer je imel izpolnjen do konca leta 2015. »Kar ne bom uspel jaz, boš realizirala ti,« mi je rekel.

Zame, ki sem z njim preživela osemindvajset najlepših let svojega življenja, je bil Leon kralj. Plemenit, pošten in dosleden v vsem, česar se je lotil. Bil je zvest mož, nežen in sočuten človek, ki mu je bila družina na prvem mestu. Skrben in prijateljski oče vsem najinim otrokom, prijazen in potrpežljiv dedek najinim vnukom, človek, ki ga je bilo nemogoče ne imeti rad.